

ὑπερέβαινε λεληθότως αὐτός ὁ περὶ τὴν παράστασιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν συναγωγὴν τῶν εἰδήσεων εὐσυνείδητος, τὸ μέτρον τῆς ἀκριβοῦς ἐξιστορήσεως. Συζῶν ἀδιακόπως μετὰ Ἑλλήνων καὶ ἐπιμελῶς μελετῶν τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, τὸν βίον αὐτῶν, ἐπιμελέστερον δὲ ἀπανθίζων τὰς παραδόσεις, εἶχεν ἀποκτήσει τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἐὰν ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ξενικῶν ἐπιδρομῶν καὶ μάλιστα ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας συναντίβησαν οὐκ ὀλίγοι κρίκοι τῆς ἀλώσεως τῆς συνθεούσης τοὺς νεωτέρους πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, πλείστα ὁμῶς τεμάχια τῶν κρίκων τούτων διεσώζοντο, ἃ τινὰ συναρμολογούμενα μετὰ φιλοπονίας καὶ ἐπιγνώσεως, ἤθελον χρησιμεύσει ὡς ἀλάνθαστα μαρτύρια τῆς γνησιότητος τῆς διαδοχῆς. Ἐπιθυμίαν εἶχε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἐὰν τὸ σῶμα κατεβλήθη ὑπὸ τῆς βίας, τὸ πνεῦμα ὁμῶς ἔμεινεν ἀκατάβλητον, ὅτι, καθὼς οἱ μάρτυρες τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, καὶ στρεβλούμενοι καὶ ἀποκτεινόμενοι οὐδέποτε ἔπαυσαν σφραγίζοντες καὶ διὰ διδασκαλίας καὶ διὰ συγγραφῆς καὶ διὰ φρονήματος τὰ διπλώματα τῆς συγγενείας αὐτῶν πρὸς τοὺς πάλαι, καὶ ὅτι ἡ ἀνόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὐ, ἐὰν μὴ αὕτη θέλῃ. Χώλωσις, σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὐ»^{*)}.

Ἐπὶ τούτῳ δ' ἐνέκυψε κατ' ἐξαίρετον εἰς μελέτας ἀφορώσας εἰς τε τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν φιλολογικὴν ἱστορίαν τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, μελέτας τόσῳ μᾶλλον δυσχερεῖς, ὅσον ἡ ἱστορία αὕτη εἰ καὶ πρόσφατος, διὰ τὴν δουλείαν ὁμῶς καὶ τὴν ἀμάθειαν, περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς σκοτεινότερα καὶ τῆς ἀρχαίας. Καὶ ναὶ μὲν ἡ δι' αὐτῆς ἀπόδειξις περιττὴ, διότι τίς ποτε στέργει, καὶ περιπτύσσεται, καὶ λατρεύει πατέρα οὐ τινος δὲν ὑπῆρξεν υἱός; ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἐπλάσθη ζήτημα, γενόμενον κατὰ τοῦτο εὐεργεσίας πρόξενον, ὅτι ἔδωκε νύξιν εἰς περιπνεύει καὶ συντόνους ἐρεῦνας, αἵ τινες ἄλλως εἰμὴ διόλου βραδύτερον ὁμῶς ἴσως δὲ καὶ ἀτελέστερον ἤθελον διεξελθῇ. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι καὶ αἱ μέχρι τοῦδε διεξαχθεῖσαι καὶ αἱ καθ' ἑκάστην διεξαγόμεναι (ἐπειδὴ πολλοὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν πρὸς τοιαύτας), λείπονται καὶ εἰρμοῦ καὶ ἀκριβείας καὶ ἐπιστάσεως κριτικῆς, συσσωρεύονται ὁμῶς ὡς ὕλη, ἣν χεὶρ ἀρχιτέκτονος, εὐμοιροῦντος καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν τρόπων ὧν στεροῦνται οἱ καθ' ἡμᾶς ἐρευνῆται, θέλει μεταχειρισθῇ εἰς οἰκοδομὴν τῆς καθόλου ἱστορίας τῶν ζοφερωτέρων χρόνων τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῶν πρώτων τούτων ἐρευνητῶν ὑπῆρξε καὶ ὁ Π. Ἀραβαντινός. Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς *Χρονογραφίας τῆς Ἡπείρου*, ἥς τὴν ἀνάλυσιν ἔχει πρόχειρον ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας περιοδικῷ συγγράμ-

ματι¹⁾, ἐξέδοτο καὶ ἄλλας πραγματείας, καταχωρισθεῖσας τὰς πλείους ἐν τῇ *Παρδώρα*, ἥς ἐγένετο ἐπὶ ἑνδεκα ὅλα ἔτη ἀκάματος καὶ ἀφιλοκερδῆς συντάκτης²⁾. Ὅτι δὲ αἱ πραγματεῖαι αὗται πολλὴν ἔχουσι τὴν ἀξίαν, μαρτυρεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ σπουδὴ μεθ' ἧς οἱ μετ' ἐκείνων γράψαντες ἐπικαλοῦνται τὸ κύρος αὐτῶν.

Εἰς τὸ περὶ Βλάχων καὶ Κουτσοβλάχων ἔργον τοῦ μακαρίτου, τὸ τελευταῖον ἐκδοθὲν διὰ τῆς *Παρδώρας*³⁾, ἔμελλε νὰ παρακολουθήσῃ καὶ ἕτερα πολλοῦ λόγου ἄξιζ, ἥτοι βίοι τριῶν ἢ τεσσάρων ἑκατοντάδων λογίων Ἑλλήνων, περιγραφαὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων τῆς Ἡπείρου, συλλογὴ ἀνεκδότων δημοτικῶν ᾠσμάτων, συναγωγὴ λέξεων, ἱστορία τῆς παιδείας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἕτερα τινὰ ἀναφερόμενα εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἔμεινον χειρόγραφα ἐλπίζομεν ὅτι οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς τὴν μνήμην τιμῶντες καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν εὐεργετοῦντες, δὲν θέλουσιν ἀμελήσει νὰ ἐκδώσωσιν εἰς φῶς. Ἀλλὰ καὶ τούτου γινομένου πάλιν ἡ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρὸς ζημία ἐστὶ πολλή, οὐ μόνον διότι κατὰ νόον εἶχεν, ὡς εἶπομεν, καὶ ἕτερα φιλοπνηματῶν, ἀλλὰ καὶ διότι μετ' αὐτὸν οὐδεὶς μένει ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν Ἡπείρῳ ἀσχολούμενος εἰς ὁμοίας μελέτας.

~~~~~

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΘΞΘ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ.

(Τῷ ποιητῇ Ἰωάννῃ Καρασούτῳ.)

«L'avenir fantôme aux mains vides,
Qui promet tout et qui n'a rien !...»
(Victor Hugo.)

« Εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀδύσσου
Περιπατεῖ, *) παρῶν ἐξίσου
Κ' εἰς τῶν νεφῶν τὰς ἀκρωρείας,
Ποῦ θέλει φθάσει τίς ἐξούρει;
Τὰ πάντα εὖρεν ἢ θά εὖρη,
Τὰ πάντα, πλην τῆς εὐτυχίας ! » **)

«Τὰ πάντα πλὴν τῆς εὐτυχίας !...»
«ὦ ! ποίας βρίθει ἀληθείας
Ὁ λόγος οὗτος, ποιητά μου !

¹⁾ Πανθ. Τόμ. Η'. σελ. 214.

²⁾ Ενίοτε ὑπεγράφετο ψευδωνύμως «Θεοπρωτός».

³⁾ Πανθ. Τόμ. 10'. σελ. 441, καὶ Κ'. σελ. 16—264.

^{*)} Ὁ ἄνθρωπος, δηλαδὴ, ὡς ἐννοεῖται ἐν τῇ συνεχεῇ ἐκείνου τοῦ ποιήματος.

^{**)} Στροφή ἐκ τῆς «Παντογνίας τοῦ ἀνθρώπου», ποιήματος Ἰωάννου Καρασούτῳ.

Ὡς ἂν εἰς βίβλον τὴν μοιραῖαν
 Ἀνέγνως σὺ τὴν τελευταίαν
 Σελίδα καὶ εἰς τ' αὐτὰ μου

Αὐτὰ εἰσέδους, τοῦτον εἶπας !
 Φεῖ ! ποίας ὑπερφαινει λόπας
 Διηγεκὲς τῆς οἰκουμένης !
 Ἀκαμπτὸν ποίαν δυστροπίαν,
 Σκληρὰν ἀπόφασιν τελείαν
 Ἀδυσωπῆτον εἰμαρμένης !

Τῷ ὅττι πόσα εὔρε τέως
 Ὁ ἔρπων οὗτος ἀρουραῖος
 Σκώληξ, ὅς ἄνθρωπος καλεῖται !
 Ὡ ! τὰ εὐρήματά του τόσα,
 Ὅσα δὲν βάλλει τοῦς, καὶ γλῶσσα
 Κάμμία δὲν ἐκδιηγείται.

Ἀλλ' ὅτι μέλλει καὶ νὰ εὕρῃ
 Λοιπὸν τίς ἀκριβῶς ἐξεύρει ;
 Ποῖος ἰσχύει νὰ ὀρίσῃ ;
 Ἴσως οὐδὲν του τὰ πραχθέντα,
 Οὐδὲν τὰ ἐπινοηθέντα
 Πρὸς ὅσα θὰ ἐπινοήσῃ . . .

Ἴσως, ταχέως ἢ βραδέως,
 Ὅτι καλεῖται μῦθος τέως
 Ἀνήκῃ εἰς τὴν ἱστορίαν . . .
 Οὕτω πολλὰ τῆς ἱστορίας,
 Τῆς νῦν, οἱ πάλαι φαντασίας
 Ἐκάλουν μύθους ἢ μυθίαν ! . .

Ἴσως τῆς τοῦ Χριστοῦ θρησκείας
 Νοήσῃ πᾶς τὰς ἀληθείας
 Βαθέως, ὡς ὁ ἰδρυτής της !
 Ἡ ἀνθρωπότης ἴσως πᾶσα,
 Ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἀραστᾶσα
 Τοῦ νῦν βυθίου τῆς ψυχῆς της,

Γνωρίσῃ τὴν καταγωγὴν της,
 Συναισθανθῇ τὴν δυνάμιν της,
 Διπλὸν καὶ θείον ἅμα πλοῦτον,
 Καὶ ἐνωθῇ, ὁμοροήσῃ,
 Ἐνθουσιῶσα ἀγαπήσῃ
 Αὐτὴ αὐτὴν κατὰ τοσοῦτον,

Ὡς ἡ ἀγάπη της ἐκείνη
 Τὸν κόσμον μόνη νὰ ἰθύρῃ
 Καὶ τόσον νὰ τὴν πλημμυρήσῃ,
 Πῦρ, φῶς ἀγάπης καὶ σοφίας,
 Φῶς, πῦρ τῆς θείας ἀληθείας,
 Ὡς τὸ πᾶν νὰ καινουργήσῃ !

Ὡ ! ἡ ἰσχὺς αὐτῆς γνωσθεῖσα
 Καὶ πάντως εἴτ' ἀναπτυχθεῖσα,
 Τί ἄρα δὲν θὰ κατορθώσῃ ;

Καὶ πόσοι, πόσοι βαθεῖς πόθοι,
 Ὡς οὔτε εἰς ἐξελικρῶσθι,
 Δαμπρῶς δὲν θὰ ἐκπληρωθῶσι ;

Ναί ! ἂν ὁ ἄνθρωπος παντοῖα
 Ἐρεῦρε μέσα : τὰ στοιχεῖα,
 Τὴν πέριξ φύσιν νὰ θαυμάσῃ
 Πρὸς τέρψιν καὶ ὠφέλειάν του,
 Τὴν τολμηρὰν διάνοιάν του
 Ὡς καὶ μόνος νὰ θαυμάσῃ

Ἄν γῆν ὑπέταξε καὶ πόντον,
 Νῦν καὶ πατρίδας ἄλλων ὄντων
 Ζητοῦσι τὰ καιρὰ πτερά του . . .
 Ἄν δ' ἀπειθῇ πῶς τὸν αἶρα
 Ἐτι τοῦ καὶ τὸν αἰθέρα
 Πρὸς τὰ δευρὰ προστάγματά του,

Δυστέλεστον δ' εὐχὴν ἐντρέψῃ :
 Ἀνυψωθείς ὑπὲρ τὰ νύμφη,
 Κ' εἰς τοὺς ἀστέρας νὰ ὀρμήσῃ,
 Εἰς τὰς λαμπούσας ταύτας σφαῖρας,
 Ἐκεῖ ψυχὰς εὐτυχιστέρας
 Διψῶν, ἐλπίζων ἢ ἀπαρτήσῃ

Εὐτόλμως μόνον ἂς προσμείλῃ,
 Καὶ τοῦτο ἴσως ἔτι γείρῃ
 Κ' ἂν μετ' αἰώνων περιόδους . . .
 Ἴσως ὁ νοῦς τὸ πῶς τῷ δείξῃ,
 Καὶ τὰς κλειστὰς τῷ διαροίξῃ
 Τῶν οὐρανῶν λαμπρὰς διόδους !

Ναί ! κ' εἰς ἐκεῖν' αὐτὸς τὰ ὕψη
 Ἴσως ποτὲ ἀνακαλύψῃ
 Ποικίλους κόσμους καὶ ὠραίους . . .
 Ἐγγύθεν θὰ τοὺς χαιρετήσῃ,
 Ἐνθουσιῶν θὰ τοὺς γνωρίσῃ,
 Πλήν, φεῖ, καὶ πόρους ἅμα νέους ! . .

Ἐξαγορὰ τῆς εὐτυχίας
 Ἡ δυστυχία ! θυμηθῆς,
 Ἡ λύπη πάσης ἔκπαλ' εἶναι !
 Πᾶν ζῶν, ζητεῖ τι αἰωνίως . . .
 Εὖρεσις, ζήτησις ὁ βίος,
 Διδὼ καὶ τέρψις καὶ ὁδύνη.

Πλήν ζήτησις ἂν αἰωνία,
 Οὐδὲ καὶ εὖρεσις τελεία
 Τὸ τέλος τῆς Δημιουργίας.
 Διδὼ ὅττι τίς ἐξεύρει
 Τί ἔτι ὁ θνητὸς θὰ εὕρῃ ;
 Πᾶν πάντως ἢ πλήν τῆς εὐτυχίας !